

Depot Legal

AM THUC HAI SO 137

NGAY 27 THANG 10 NAM MAU THIN - NGAY THU BAY 8 DECEMBRE 1925

MOI SO 0308

GIÁ BÁN	
ĐƠN-ĐOÀN	NGOẠI-QUỐC
Một năm, 100	150
Sáu tháng, 50	75
Ba tháng, 25	37

Đóng tiền trước, tiền mặt hoặc bằng séc. Tiền gửi ngân hàng: Ngân hàng Đông Dương, Ngân hàng Công thương Việt Nam.

TIENG-DAN

HOANG-HU

LA VOIX DU PEUPLE

ĐƯỜNG ĐÔNG-BÁ, HÀ

Giấy phép số 100
Giấy phép: TIENG-DAN - H

Trong đời có hai
đạo một là nhân,
hai là bất nhân.
仁與不仁而已
(Mạnh Tử)

NHÂN-LOẠI VỚI CƠ-KHÍ

Từ cơ khí xuất hiện đến nay, trên con đường tiến bộ của loài người, ngày khác mà tháng không đồng, mau chóng lạ thường, ai cũng công nhận như vậy. Song ở những dân-tộc nghe thấy hẹp hòi, tư tưởng đơn giản, đối với những món cơ khí đồ, lại sinh lòng kính ngạc, nhấm nhát-tàu dương cho là một vật văn minh độc nhất mà không khi nào chịu để lòng suy xét trong sự thực chứng nghiệm. Vì thế mà thành ra chỉ thấy được một bên, sót hẳn về một bên, nghĩa là chỉ thấy một mặt lợi mà không thấy một hại. Người xưa có câu rằng: yêu mà phải biết chỗ xấu, ghét mà phải biết chỗ tốt, (愛而知其惡, 惡而知其善) phạm xét việc gì cũng theo lẽ đó lấy cái công tâm mà phán đoán thì mới hợp cái chân-lý mà tránh được cái nạn theo mù vậy.

Kỷ giả viết bài này, không phải lật những câu sáo « văn minh vật-chất, văn minh tinh-thần » của đầu mồm các nhà viết văn ngày nay, cũng không phải để chủ ý kích bác văn minh Âu-Áy như những nhà học-giả ngoại cổ như Cò-hồng-Minh nước Tàu. Kỷ giả chỉ lấy chứng trong sự thực và xét đến kết quả tương lai mà thấy được một cái xác-án rằng:

Cơ khí - ở loài người không phải là toàn lợi mà không hại vậy.

Theo tâm lý loài người thì ai cũng thích sự an mà lánh sự nguy, ưa đều phúc mà ghét đều họa, mà gọi là bản-bộ tức là làm cho sự nguy sự họa của loài người một ngày một lui, mà sự an sự phúc một ngày một tăng lên cho đến viên mãn, ấy mới cho là chân chính tiến bộ. Nay xem trong sự thực thì sự lợi cho loài người nhờ cơ khí mà tăng lên cũng nhiều, mà sự hại cho loài người, cũng nhân cơ khí mà dẫu theo một cách lạnh lẽ. (Tôi nói thế không phải bác đời cơ khí không nên dùng, cốt nói phải dùng cho nhảm đương độ giả xem hết toàn bài, đừng vội phán đoán mà lầm). Không đợi trưng dẫn đâu xa, chỉ xem câu chuyện thường ngày trước mắt ta thì đủ thấy lời nói đó là thực.

Máy in hoạt-bản, không phải là một thứ lợi khi để truyền bá tư-tưởng, đủ quán trí thức cho loài người mà không môn giới sao? Thế mà trong các nhà in, sách hay xuất bản vẫn nhiều, mà những sách văn chương không lời, nói bán

nhảm nhĩ, cũng những thứ chuyện bày sự xấu, dâm sắc mê tiph, nhò nhòp ra đường ngôn luận, làm rối cái não bọn thanh niên, cũng đua nhau mà xuất hiện, thì cái hại cũng không nhỏ.

Tàu thủy xe hỏa, không phải một thứ lợi khi vận-tải dễ dàng, giao thông tiện lợi, dễ mở mang đường kinh-tế cũng rút bớt sự kho nhọc, cho loài người được mau giàu mau mạnh không? Thế mà trên thủy lục ngày nay, những cái căn-dùng về cuộc sinh hoạt của loài người, nhờ đường ấy mà chuyển du văn mau, mà những đồ giết người như súng đạn, gươm giáo v.v. cũng nhờ đó mà đi lại càng chóng: máy trận chính chiến gần đây mà máu trôi thành sông, xương chắt thành núi, so với thời đại cơ khí chưa xuất hiện, thì hại cũng không phải là vừa.

Đó là cứ vài điều đại khái, còn chưa kể tới cái hại, vì cơ khí mà những nhà tư-bản, dùng về một phương-diện số ít lấy thế lực đồng tiền mà cầm cả bao nhiêu hàng-hà-sơ-sinh-mạng bọn lao-dộng trong thế giới, sống chết vui buồn, tùy theo ý riêng mừng giận của họ, cái sống bị thắm trên một biển bất-bình, càng ngày càng nổi lên, lại không phải tại cái nạn cơ-khí sao?

Xem thế thì cơ-khí ngày nay, ta nên xem như một cái đường cái, loài người tiến bộ thì nhất định phải đi qua, không ngại tránh được, song ta cần phải hiểu rằng, đó là cái đường cái, thì những kẻ nhân-nhân-quần-tử, từ-thiện-bác-ái, qua lại trên đường ấy đã đánh, mà những kẻ cũng hung cực ác, trộm cướp giết người, cũng theo con đường ấy mà đi tới. Đối với cái đường đó, ta chỉ cho là một vật cần dùng cho loài người như nước như lửa không sao thiếu được, không cần khen hay nói dở gì, mà cốt phải xét những người đi trên đường ấy tánh cách thế nào, chứ theo những đồ gì, có lợi hay là hại cho loài người. Nói cho rõ ra là đối với vấn đề cơ-khí, ta vẫn công nhận là một vật rất có ảnh-hưởng quan trọng trong bộ lịch-sử tiến hóa của loài người, mà cần nhất ta phải khảo sát cái cách dùng cơ-khí đó, đem ra làm điều lợi cho loài người hay là làm hại cho loài người vậy.

Lấy cái điều cốt yếu đó làm mục-dịch mà xem xét cho kỹ càng thì phán đoán mới khỏi

VĂN VẤN

Qua kính Cái-ngay thuộc hạt Bắc-liều.

Một chiếc thuyền con nhẹ nhẹ chèo, Phất phơ cây cỏ gió leo heo. Hoàng hôn lộng dựng vầng mây bạc,

Thương hải y âm tiếng sóng reo. Hồn hồ rừng chiều chim yến d, Lành lang nước chảy cả theo dèo. Tang bồng một gành hai vạt nằng, Cối xay mây rầu quýt phất-phêu.

Hoàng-Châu
Ng. T. H.

Trò chơi

Tro chơi bay dạt từ đâu đâu, Lưu đến ngày nay nét đã sâu. Có bao phủ tan tình cốt nhục, Gió giương danh hồng kiếp mây rầu. Giang san ít kẻ chia lưng gành, Tâm sự nào ai nằng một bầu. Ai kẻ thanh niên xin sớm tỉnh, Kia xem gió Á với mưa Âu.

Tr. d. L.

Phong cảnh Bãi-biển

(Đồng-hoà)

Quảng-bình cách khỏi chốn thành đô,

Cảnh là này ai khéo điểm tô. Đèo ngang mây phủ đầu bình Ngô, Bè dòng sóng dạt lòng du hiệp, Bầy Tró gương soi khách hải hồ. Một bức gấm thêu non nước cũ, Khéo khen bác tao vẽ nên đồ.

Thiên-Cân

Cùng bạn Cỏ-đồng

Các người cỏ đồng đã góp đủ bạc hùn xin đến Hội-sở, hoặc gởi thư về mà đòi lấy cỏ phiếu nhất định, xin nhớ đem hoặc gởi biên-lai-làm theo.

HUYNH-THUC-KHANG Công-Ty

SÁCH MỚI

Hệ Long thư điểm ở Hòa-giây mới xuất bản quyển « Truyện ném bát » (tập 1) của ông HOANG-HU. THANH soạn, sách dày 32 trang, giá 0\$06. Bán tại các hàng sách và tại bản báo.

đều làm lạc, dùng cơ-khí mà kinh dinh những điều nhân từ thì cho là ân-nhân mà lần dương cũng không phải là dựa, dùng cơ-khí mà thì cái thủ đoạn ích kỷ hại người, thì ta có công kích cũng không phải là khác. Không những cơ-khí mà thời đầu, đối với những vấn đề mà ngày nay người ta cũng cứ theo cái mục đích nói trên mà phê-bình một cách cho đúng đắn, để cùng nhau lựa đường mà đi cho nhắm cái phương hướng tiến hóa, thì may ra có tránh được cái nạn đưa lún xem hát, nghe gì cũng khen, đưa mù đi đàng, nói dẫu theo đó, đã không ích mà có hại nữa vậy.

M. V.

TẠP LOẠI

CÁCH MẠNH NƯỚC PHÁP

(Tiếp theo)

Tổng tài hội đồng (Le Directoire)

Trước khi giải tán thì Quốc ước nghị hội đã quyết nghị một bộ Hiến pháp mới, tức gọi là Hiến pháp năm thứ III. Hiến pháp này không có tinh cách dân trị bằng Hiến pháp năm 1793. Tuyên cử thì đặt phép hạn chế, phạm nhân dân phải biết đọc, biết viết và có nộp một tờ thuế trực tiếp thì mới có tư cách đi bầu phiếu. Quyền lập pháp thuộc về 750 nghị-viên, chia làm hai viện: 1. Thanh niên hội nghị hoặc Nghị-bách hội nghị (Conseil des Jeunes ou des Cinq-cents), 2. Lão cựu hội nghị (Conseil des Anciens). Hai hội nghị đều do một tuyên cử đoàn cử lên, mỗi năm phải cử lại một phần ba. Quyền hành chính thì giao cho một Tổng tài hội đồng, gồm 5 ủy viên, do Thanh niên hội nghị tuyển cử. Cứ mỗi năm Tổng tài hội đồng phải cử lại 1 phần 5. Tổng tài hội đồng không có quyền giải tán Nghị-viên, mà Nghị-viên cũng không có quyền bãi chức các Tổng tài ủy viên.

Thị tập tình thế chính trị và tài chính đương lúc rất khó khăn. Về phương diện chính trị thì phải chống lại với các đảng cực đoan là đảng bảo hoàng và đảng Ja có ban. Nhiều người trong đảng Ja có ban liên lạc với một nhà cộng sản chủ nghĩa là Ba-bốp (Gracchus Babeuf). Năm 1796, có mấy cuộc khởi nghĩa nổi dậy, nhưng đều bị thất bại cả, và bốp phải bắt và xử tử.

Nhưng từ năm 1797, thì phải phân đôi chiến đấu về trong Nghị-viên. Các Tổng tài ủy viên phải gây những cuộc chính biến để bảo vệ địa vị. Cuộc chính biến 18 Fructidor (ngày 4 tháng 9 năm 1797) là chống lại đảng Bảo hoàng: cuộc chính biến 12 Floréal (ngày 11 tháng 5 năm 1798) là chống lại đảng Ja có ban.

Tình hình tài chính thì rất khủng hoảng, thương mại đình đốn, công nghiệp đình đốn, giấy bạc phát ra quá nhiều không được nấn dân tin dùng. Nhân dân thì đói khổ, mà một số ít bọn đầu cơ đã làm giàu. Vì thế nên dân chúng nổi loạn, bày ra trước mắt cảnh khổ thống của nhân dân một cái cảnh khoai lạc rất thối bi.

Nói tóm lại, nhân dân đối với tình thế hiện thời chán nản, oán hận vô cùng mà chỉ mong có một tay anh hùng nào xuất thế để cứu vớt cho. Chính lúc đó thì Nã-phá-luân đi viễn chinh ở Ai-cập vừa về. Từ khi Nã-phá-luân thống trận ở Ý đại lợi, thì cái thanh uy của nhà thanh niên tướng say đã lừng lẫy trong khắp mọi nơi, bởi thế nên khi ở Ba ri vira nghe tin rằng Nã-phá-luân đã về thì dân chúng hoan hỉ quá chừng, ai nấy đều cho Nã-phá-luân chính là vị anh hùng cứu thế bấy lâu hằng mong đợi.

Xe y-ét (Sieyès) là một Tổng tài ủy viên, cũng với Nã-phá-luân bàn tính để cử hành một cuộc chính biến, ngoài ra có dẫn dụ được một người Tổng tài ủy viên nữa, Roger Duclos và nhiều người khác tán thành. Ngày 18 Brumaire, Xe y-ét làm mưu khiến Nghị-viên quyết nghị đối nghị trường

đến Xanh cơ Lu (St Cloud). Ngày 19 Brumaire (10 tháng 11), xuất quân, thì cuộc An mưu thất bại, vì đa số thanh niên hội nghị phản đối và tuyên-thệ bảo hộ cho Hiến pháp. Khi Nã-phá-luân vào nghị trường thì các nghị-viên đứng dậy xỉ mả và xằng-danh, nhưng nhờ có mấy tên lính đi theo mà Nã-phá-luân thoát thân. Sau Thanh-niên hội nghị đem ra hiến quy về đề kết án Nã-phá-luân, thì Nghị-trưởng Luy-xăng (Lucien) là anh ruột Nã-phá-luân phản đối bộ nghị-trưởng đi ra, ấy cũng là một việc may cho Nã-phá-luân, mà chính vì một điều nhỏ này mà cái cơ hữu thất bại của Nã-phá-luân đã chuyển đi sang cái cơ thắng lợi. Luy-xăng ra trước quân đội tuyên bố rằng (Nghị-viên toàn dân chế Nã-phá-luân (Nã-phá-luân đã được cử làm Tổng tư lệnh), quân đội liền nổi giận, thế là kéo vào thị uy giải tán Nghị-viên. Ngày buổi chiều, một bộ phận nghị-viên quyết nghị bãi miễn Tổng tài hội đồng, và suy cử Nã-phá-luân, Xe y-ét và Duy cơ lô (Roger Duclos) làm Chấp pháp ủy viên (Consuls).

Những kỳ thực thì bao nhiêu quyền lực là trong tay Nã-phá-luân cả. Cuộc chính biến này, không những là cái mặt nhọt của Tổng tài hội đồng, mà cũng là cái chung cục của một kỷ nguyên.

Cách mạng Pháp vậy.

(Còn nữa)
Ngô-nhân-biên

MỘT VIỆC CẦN NHẤT TRONG CUỘC SINH HOẠT CỦA DÂN TA

(Tiếp theo)

Nước ta có sách gì gọi là sách thực-nghiệp không? Câu hỏi đó đầu cho những người học-học tức như lên-lò trong biên sách nước Nam ta, từ tuổi trẻ đến lúc bạc đầu, cũng phải trả lời rằng: không!!

Ồ! một dân tộc đồng một nói-giống, đồng một tiếng nói, đồng một phong-tục, xum ba xum cò, đào sông vũ núi, khai ruộng lập vườn mà sinh tự trên một dải đất trên núi dưới biển, nếu thuộc này không có thực-nghiệp, thì đã làm con quỷ chết đói, không nữa cũng thấp nhóp lằng lằng Chiêm-thành rồi, có nương dựa vào cái gì, để nuôi được cái sức khỏe, mà cùng nhau lên vũ rừng dưới lớp biển, phương Bắc chống với nước Trung-hoa, phương Nam chống với người Chăm-ri thì hốt nhiên thành già to, bày ra trước mắt cảnh khổ thống của nhân dân một cái cảnh khoai lạc rất thối bi.

Nói tóm lại, nhân dân đối với tình thế hiện thời chán nản, oán hận vô cùng mà chỉ mong có một tay anh hùng nào xuất thế để cứu vớt cho. Chính lúc đó thì Nã-phá-luân đi viễn chinh ở Ai-cập vừa về. Từ khi Nã-phá-luân thống trận ở Ý đại lợi, thì cái thanh uy của nhà thanh niên tướng say đã lừng lẫy trong khắp mọi nơi, bởi thế nên khi ở Ba ri vira nghe tin rằng Nã-phá-luân đã về thì dân chúng hoan hỉ quá chừng, ai nấy đều cho Nã-phá-luân chính là vị anh hùng cứu thế bấy lâu hằng mong đợi.

Xe y-ét (Sieyès) là một Tổng tài ủy viên, cũng với Nã-phá-luân bàn tính để cử hành một cuộc chính biến, ngoài ra có dẫn dụ được một người Tổng tài ủy viên nữa, Roger Duclos và nhiều người khác tán thành. Ngày 18 Brumaire, Xe y-ét làm mưu khiến Nghị-viên quyết nghị đối nghị trường

nhập. Nhưng xét trong thực tế, chưa thấy cái gì là hiệu quả, người thì qui cho không có chính trị, người thì đổ cho không có tập-quan hay, phần nhiều lại than van rằng không có quyền tự do v.v. Những điều kể đó, không phải là không trở ngại cho đường thực-nghiệp, song có một điều cần yếu trước nhất là rằng làm được như giống như ai chịu làm, thật đáng lấy làm lạ: điều ấy là gì? Tức là không có sách thực-nghiệp vậy.

Có người nói rằng: Thực-nghiệp nước mình thuộc nay quê vùng, kuông được lĩnh xảo, không có cái gì đủ học, gần đây những sách Âu-Mỹ truyền sang đã nhiều, muốn học thì lo gì không sách, lo là phải có sách gì nữa!

Ồ! câu đó chính là một sự lầm to! Ông Tôn-văn số dĩ để xướng cái thuyết « làm để biết » từ từ là cố đả phá cái ngộ điếm đó.

Sao thế? Phạm ở trong đời bất kỳ việc gì, biết rồi sau mới làm được, nên làm không khổ mà biết khó, vì biết khổ nên phải học mà học phải cần có sách. Thực-nghiệp cũng thế. Bởi vậy nên ta có thể là một câu đoạn rằng: Thực-nghiệp ta không phải đợi là lại không học mà không học là lại không có sách. Nay nói đến sách thực-nghiệp ở nước ta thì phân ra hai loại:

1. Không có sách cũ, nghĩa là những thực-nghiệp cổ hủ của ông bà ta đã kinh nghiệm thông thạo mà không có sách truyền lại cho ta.

2. Không có sách mới, nghĩa là những nghề nghiệp cơ khí mới của người Âu truyền sang mà những người học được không chịu làm sách dịch sách để mở mang cho đồng bào.

(Còn nữa)
Tri nan tử

VẤN ĐỀ HIỆN PHÁP

HIỆN PHÁP NƯỚC ĐỨC

(Tiếp theo)

Trước kia quyền lập-pháp của Đức thì thuộc về Chứng-nghị-viên (Reichstag) và Tham-nghị-viên (Bundesrat). Chứng-nghị-viên đại biểu cho nhân-dân, Tham-nghị-viên đại biểu cho các bang. Theo thông-lệ của các nước lập-hiến thì quyền lực của Hạ-viện cao hơn quyền lực của Thượng-viện, nhưng ở Đức trước kia lại khác hẳn thế. Nhân vì đương thời sự Tham-nghị-viên thì do người trong Nòi các các bang sung vào cho nên Tham-nghị-viên bị Chánh-phủ Liên-bang thao túng cả. Còn Chứng-nghị-viên thì do dân-gian tuyển-cử lên, cũng có ít nhiều người có tinh thần phản kháng Chánh-phủ, cho nên phải rút quyền lực của họ lại cho bớt nhỏ. Hiện nay Hiến-pháp mới thì không như thế nữa, quyền lập-pháp hầu như hoàn toàn thuộc về Chứng-nghị-viên. Tham-nghị-viên tuy cũng có quyền đề-xuất nghị-án như trước, nhưng có thực-lực thì chỉ là một cơ quan cố-vấn thôi. Trong hiến-pháp quy định rằng Chứng-nghị-viên thì nhân-dân dùng phép tuyển-cử phổ-cập, trực-tiếp, bình-dẳng, bí-mật để cử lên, phạm dân ông dân bà từ 20 tuổi thì được bầu phiếu; ngày tuyển-cử phải là ngày tĩnh-hạ (dimanche) hoặc một ngày nghỉ việc để nhân-dân toàn-quốc có thể tham dự được. Nhiệm-kỳ (mandat)

RADIO-SINDEX

HANOI — HAIPHONG — SAIGON

Tình cảnh con nhà lao động
Chiều hôm thứ bảy 10-11 vừa
rồi ký giả đi dạo phố chơi đến 10
giờ đêm mới về, chợt đi đến con

(Tin 26 ngày tháng 11)
Cuộc đàm phán Trung-Nhật.
Trà việc điều đình về thể lệ quan th

Là một nhà báo chề rất cần thận xin đồng bào chú ý cho. Có trữ đủ các thứ thuốc của danh y bên tây. — *Giđ phải ! Giđ mau !*

<https://www.industrydocuments.ucsf.edu/docs/yv0006>